

"Хочу бути Миколою Трублаїні!"

Вивчення фантастичного роману М.Трублаїні "Глибинний шлях"

Наталія Логвіненко,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
лабораторії літературної освіти

Інституту педагогіки
НАПН України

У статті подаються біографічні відомості про М. Трублаїні, пропонуються форми і методи самостійного вивчення його фантастичного роману "Глибинний шлях" на факультативних заняттях.

Ключові слова: наукова і пригодницька фантастика; практичні заняття; текстуальне вивчення; сюжет, композиція, образи роману; здатність фантазувати.

Фантастичні твори Миколи Трублаїні внесені до програми факультативного курсу "Українська фантастична проза" для вивчення в 10 класі. Дослідники вважають його одним із засновників української фантастики як окремого літературного явища.

Програмою факультативного курсу передбачено, що на практичних заняттях перевіряються уміння старшокласників:

— самостійно вивчати й доповідати матеріал, брати участь в обговоренні доповідей, зокрема про життєвий і творчий шлях М. Трублаїні; слухати доповіді й висловлювання однокласників і добувати з них знання;

— аналізувати складові сюжету й композиції науково-фантастичного роману М. Трублаїні "Глибинний шлях", розкривати характерні риси створених автором образів;

— визначати особливості наукової і пригодницької фантастики [3].

Практичні заняття дають можливість безпосереднього розвитку в учнів здатності художнього сприйняття шляхом багаточисельних цілеспрямованих аналізів художніх текстів. Крім засвоєння принципів і методів наукового аналізу літературного твору, на практичних заняттях учні оволодівають прийомами роботи з документами, критичними й науковими текстами, мемуарами, розвивають бібліографічні навички й уміння.

Готуючись до практичних занять, учні мають самостійно опрацювати різноманітні джерела про життєвий і творчий шлях письменника, журналіста, педагога, невтомного мандрівника, бійця, людини славної долі.

— Чим же визначається "славна доля" людини?

Відомий дитячий письменник Анатолій Костецький, лауреат літературної премії імені Миколи Трублаїні, коли замислювався над долею письменника-фантаста, пригадував розповідь Оксани Іваненко, яка його добре знала: "... У далекі тепер тридцять років серед читачів дитячих бібліотек України проводили анкетування. Було серед запитань і традиційне: "Ким ти хочеш бути?" І от в одній із анкет хлопчак-п'ятикласник дав промовисту і несподівану для всіх відповідь: "Хочу бути Миколою Трублаїні !.. " Кращої оцінки своєї творчості, напевне, не бажав би ніхто з наших дитячих письменників [2, с. 115]".

Людина "...із серцем хлоп'яти, невтомною енергією витівника, чулою душею батька, щирістю відданого друга, проникливим розумом вихователя і спостережливим оком письменника" (Я. Гримайло), Микола Трублаїні став одним із перших українських письменників-фантастів. Його твори пригодницького жанру є значним внеском у скарбницю української дитячої літератури. Повісті та оповідання письменника овіяні романтикою і поезією, вірою у перемогу, у досягнення мети. Герої творів письменника — звичайні люди, веселі, віддані своїй справі і рідному народові, сердечні до товаришів, відважні і дужі. Таким був і сам письменник Микола Петрович Трублаїні. Доля відміряла йому лише тридцять чотири роки життя.

— Що встиг зробити за такий короткий вік?

У життєписах письменника дослідники відзначають найсуттєвіше. Народився М. П. Трублаїні (справжнє прізвище Трублаєвський) 25 квітня 1907 року у селі Вільшанка на Поділлі (тепер Крижопільський район Вінницької області). Батько його був лісорубом, а мати — вчителькою. У 1915 році Миколу віддали до Немирівської гімназії. Він добре вчився. Але вітер героїки та мандрів не дав йому закінчити навчання. У роки громадянської війни хлопець рушив на фронт. По дорозі упав з поїзда і зламав ногу. Після одужання вступає до Проскурівського реального училища, навчання в якому закінчує в 1923 році, за призначенням їде до села Черепівка організувати хату-читальню, керувати місцевою самодіяльністю. Працює у редакції газети "Червоний край".

1925 року М. Трублаїні за направленням їде вчитися на Всеукраїнські курси журналістики до Харкова. Тоді ж майбутній письменник навчається на фізико-математичному факультеті Харківського інституту народної освіти. Згодом стає кореспондентом газети "Вісті". Життєві мандрівки Миколи Петровича, наповнені відвагою, суворими та важкими випробуваннями, які він витримав з честю та гідністю, розпочинаються саме в цей період. Їх перелік вражає: 1928 рік — поїздка до Владивостока кореспондентом від української республіканської газети "Вісті". 1929 рік — участь у двох рейсах на криголами "Літке". Тропічний рейс рядовим матросом із Севастополя до Владивостока та арктичний коچهгаром — із Владивостока до острова Врангеля.

За участь у цьому героїчному поході Миколу Петровича було нагороджено медаллю "За врангелівський похід 1929 року". 1930 рік — подорож на пароплавах "Седов" та "Сибіряков" до далекої й таємничої Землі Франца-Йосифа. 1931 рік — мандрівка у тайгу, де розгорталось велике будівництво на річці Ангара. 1932 рік — участь в експедиції на криголамах "Русанов" у Біле море, мандрівка в Карелію на Кольський півострів, до Криму та Кавказу !..

Щоб увявити подолані письменником відстані, можна простежити маршрути, відзначивши місця на карті, підготувати про них розповіді, унаочивши яскравими матеріалами. Але для цього необхідно відвести окремий час. А якщо взяти приклад з героїв творів М. Трублаїні, то таким презентаціям можна присвятити вечори фантастики; а якщо взяти приклад із самого письменника, то можна створити Клуб юних дослідників, мандрівників — любителів певних країн світу та підводних глибин. Переконані, кожний учасник знайде для себе захоплююче заняття, дослідження, здобутками якого варто буде поділитися з однолітками, всіма зацікавленими.

Миколу Петровича Трублаїні вважали одним із найкращих українських письменників, які створювали літературу для дітей та юнацтва у першій половині минулого століття. Його повісті, оповідання — глибоко людяні, пройняті романтикою й сповнені бажання творити прекрасне. Вони й досі користуються попитом у юних читачів.

На творчість Миколу Петровича надихнули подорожі. Перша книжка для дітей — "До Арктики через тропіки" — побачила світ у 1931 році. Незабаром у бібліотеках та книжкових крамницях з'явилися книжки Миколи Трублаїні "Курсом норд-ост", "Літке" — переможець криги", "Вовки женуться за оленями", "Лактак". 1941 року виходить остання прижиттєва книжка письменника "Життя за Батьківщину". А всього за ці десять років було надруковано більше 30 книжок.

Оповідання про Далеку Північ принесли велику популярність М. Трублаїні. У своїх творах письменник розповідає, як поступово відбувалося дослідження й освоєння Арктики, як крок за кроком, ціною велетенських зусиль, а нерідко й жертв, людина розкривала її таємниці. Він описує долю багатьох полярних експедицій, розповідає про труднощі, з якими довелося зустрітися їхнім учасникам. Із оповідань М. Трублаїні постає сувора й грізна природа Півночі. Автор захоплююче розповідає про мужніх людей, перетворення, свідком яких він був у царстві снігів та вічної криги. В його книжках вражає особлива піднесеність, в них — любов і повага автора до підкорювачів цього прекрасного краю. В оповіданнях М. Трублаїні, крім захоплюючих сюжетів, багато пізнавального, того, що могло схопити тільки гостре й допитливе око письменника, людини вразливої і спостережливої. У М. Трублаїні романтик поєднується зі строгим реалістом, котрий прагнув максимально точно змалювати те, що бачив і чув. Він не терпів фальші, надуманості, вигадки. Своїх героїв малював з натури, відбираючи тільки найхарактерніше, те, що відрізняло їх від інших. Так само добрав ситуації. Тому оповідання про Північ вражають нас життєвою переконливістю. *Із нарисів М. Трублаїні вимальовується образ і самого письменника та журналіста — людини мужньої, безстрашної, непохитної перед труднощами життя і водночас надзвичайно скромної й чуйної.*

Дослідники відзначають, що його творчість — це ціла епоха в літературі для дітей. Майже всі персонажі творів письменника виписані з натури. У книжках про Північ правдиво змальовано побут та звичаї корінних

північних народів: чукчів, ескімосів, якутів. Багато героїв оповідань та повістей письменника — підлітки. Але у Миколи Петровича є багато оповідань для дітей молодшого шкільного віку, серед них "Крила рожевої чайки", "Мандри Закомарика", "Про дівчинку Наталочку та сріблясту рибку" тощо. М. Трублаїні — автор казок та невеличких оповідань для дошкільнят. Друзі неодноразово відзначали його педагогічний талант. Микола Петрович дуже любив дітей, із задоволенням спілкувався з ними. Ярослав Гримайло, товариш письменника, порівнював його з визначним педагогом В. Сухо-млинським, а Давид Вишневський свої спогади про письменника назвав "Школа Трублаїні".

1934 року невгамовний, жадібний до знань письменник і друг дітей організовує при Харківському будинку піонерів Клуб юних дослідників Арктики, який складався із юних географів, метеорологів, геологів, зоологів, радіозв'язківців, штурманів, авіаторів, дослідників підводних глибин та ін. Членом клубу міг стати лише той, хто гарно вчився й прочитав хоча б декілька книжок про Арктику, попрацював під керівництвом старшого у загоні тощо. Дехто вступав двічі чи тричі. Вже у першій рік свого існування Клуб налічував понад триста членів. Юним дослідникам Арктики видавали форму. Носив її і капітан — Микола Петрович Трублаїні. У Клуб він приходив кожного дня й багато часу віддавав дітям. Члени Клубу налагодили зв'язок із зимівниками полярних станцій. А наступного року вагон з вихованцями Клубу подорожував за Полярне коло. Вагон мав назву "Криголам на колесах". У ньому було все, що потрібно для дослідника Півночі — від компаса до штурманської рубки. Підлітки зустрічались із О.Ю. Шмідтом, Е.Т. Кренкелем, І.Д. Папанінім, Є.К. Федоровим, М.В. Водоп'яновим та іншими дослідниками Півночі, листувалися з ними. У Клубі організовувались диспути, вікторини, демонструвались кінофільми про Арктику. Юнкори надсилали свої повідомлення до редакцій журналів та газет. Щороку кожен загін звітував про виконану роботу. Після врятування челюскінців делегація учнів на чолі з М. Трублаїні відправилась до Москви на зустріч із героями. Їхали найкращі: відмінники навчання.

1936 року письменник організував Клуб юних дослідників підводних глибин. Члени Клубу разом зі своїм капітаном М. Трублаїні подорожували до Криму і Кавказу. У результаті цих подорожей народились повісті "Мандрівники" та "Шхуна "Колумб".

Свій внесок письменник зробив і у жанр фантастики. Фантастичний роман М. Трублаїні "Глибинний шлях" був надрукований уже після смерті письменника.

У червні 1941 року розпочалась війна з фашистами. 20 вересня письменник пішов на фронт військовим кореспондентом. З жовтня він узяв участь у бою — допомагав кулеметнику. Це був його перший і останній бій. Через кілька годин по тому Миколу Петровича було смертельно поранено осколком від бомби. А через кілька днів, 5 жовтня, письменник помер. Похований Микола Петрович Трублаїні недалеко від міста Ровеньки Луганської області.

Не пошкодуємо часу для зосередження уваги старшокласників на відомостях про риси людської вдачі письменника, що припадали до душі його сучасникам :

"Кароокий, стрункий, у солдатській шинелі, юнак одразу припав до серця своїм однокурсникам-однодумцям. А ще приваблювала друзів його величезна працездатність і працелюбність, гостре відчуття нового, юнацька запальність у всьому, за що брався молодий журналіст.

Працювати спроквола М. Трублаїні не лише не любив, а й за своєю вдачею просто не міг. Надзвичайно дисциплінований та обов'язковий як у роботі, так і в стосунках з людьми, він відзначався ще й несхитною принциповістю, щирістю почуттів, кришталевою чесністю. Розмов, як кажуть, "ні про що", "просто так" молодий журналіст не визнавав. Потрапивши в коло таких балакунів, Микола одразу похмурнів, підводився і йшов геть — працювати [2, с. 116]".

Його непосидючий характер невгамовного романтика проявлявся в подробицях деяких подорожей. Сучасники згадували: якщо на криголах йому не вистачало місця як журналістові, він невідступно наполягав, щоб його взяли в рейс кочегаром або днювальним — саме таким чином М. Трублаїні у 1929 році потрапляє на "Літке" для арктичного рейсу.

Розмову про життєвий і творчий шлях Миколи Петровича Трублаєвського почнемо натхненним словом учителя. Як бачимо, вибрати для цього яскраву подію із життя письменника, спогад друзів, свідчення сучасників, критичний матеріал буде не важко. А далі запросимо старшокласників поділитися своїми враженнями від знайомства з біографією людини незвичайних талантів, життєві ідеали якого втілені в художніх образах його оповідань, повістей і романів.

Практикою давно доведено, що яскраві факти життя письменників мають неабиякий вплив на розвиток особистості молодого людини, її життєвий вибір, формування читацьких смаків, розуміння цілісності художнього твору.

На думку вчених, біографічні факти з життя письменника, твердження літературознавців, як і цитати з творів, що вивчаються, історичні події, як і переконання самих юних читачів, стають тими репліками, які допомагають "наповнювати абстракції (наприклад, патріотична спрямованість творчості, демократизм ідейного змісту, високохудожня форма твору)", віднаходити образи цілісності людського життя, формувати життєві плани. Під впливом особистості автора, героїв його творів старшокласники мають змогу "відчути [...] позитивне переживання своєї екзистенції [4, с. 46—47]"

Захоплення письменника авіацією надихає його на створення кількох оповідань, що їх дослідники зараховують до фантастичних. Але роман "Глибинний шлях" став, на думку літературознавців, найголовнішим науково-фантастичним твором М. Трублаїні. Над ним письменник працював протягом 1939—41 років. Спочатку автором була створена і опублікована фантастична повість "56-а паралель", але М. Трублаїні вона не задовольнила, і він повністю її переробив. Так з'явився науково-фантастичний роман "Глибинний шлях", який пропонує читачеві цікаву подорож у світ реальності і фантастики, де можна знайти різноманітну й багату інформацію, стати учасником пригод і несподіваних ситуацій.

Перед тим, як дати слово старшокласникам, які виявлять бажання самостійно проаналізувати складові сюжету й композиції науково-фантастичного роману М. Трублаїні "Глибинний шлях", радимо наголосити на такому: "Кожне художнє явище завжди несе на собі знак часу. Автор, пишучи вірш, поему, повість, роман, бачить перед собою майбутніх читачів. Він звертається до свого сучасника, втілює ідеї, якими живе суспільство."

Микола Трублаїні працював над "Глибинним шляхом" у 30-ті роки — роки великих будов: Дніпрогесу, Магнітки. У пафосі підкорення природи, тоді, коли радянські люди жили в передчутті трагічних випробувань, не думалося про незахищеність екологічних систем. І читаючи нині, наприклад, рядки про озеро Байкал, ми

бачимо цю проблему вже інакше, через досвід тих вісімдесяти років, які минули від часу написання роману. На "Глибинному шляху" позначилася гіркота поразки республіканців в Іспанії — з одного боку, і невинувато полегшене уявлення про війну з жорстоким, нещадним ворогом — з другого.

Але в цілому це твір сміливий за своїми ідеями, населений повнокровними героями, цікавий і повчальний для нас і сьогодні", — зауважує В'ячеслав Брюховецький.

З'ясуємо, що учні знають про Дніпрогес і Магнітку, про поразку республіканців в Іспанії; які екологічні проблеми хвилюють наших сучасників; про які трагічні випробування говорить В. Брюховецький; чому, на їхню думку, М. Трублаїні так описав війну з жорстоким ворогом.

Така бесіда поновить у пам'яті знання про відомі факти, події з вітчизняної і світової історії, щоб старшокласники могли розказати про їх роль у створенні роману, про їх вплив на розвиток сюжету, творення образів-персонажів.

Роман "Глибинний шлях" був написаний у той час, коли на всьому просторі земної кулі з дня на день все ясніше відчувалась хода грізних, жорстоких подій. Фашизм наступав. Війна стояла на нашому порозі. Змальовуючи будівництво глибинного тунелю між Москвою і Далеким Сходом для надшвидкісного руху поїздів, що мало виключне стратегічне значення на випадок війни, автор ніби звертається до юних читачів із закликком: "Фантазуйте! Дерзайте! Творіть! Зміцнюйте нашу Батьківщину!"

Отже, критики зазначають, що ідея роману полягає в тому, що один геніальний школяр пропонує маститим ученим побудувати транспортний тунель між Москвою і Владивостоком.

Визначимо складові сюжету, простеживши за долею геніального дванадцятирічного школяра Тараса Чутя від написання листа до редакції науково-популярного журналу "Зоря" — запрошення до Москви — участі у будівництві підземного тунелю — розведенні садів на плантаціях Верхнього озера — до першого пробного рейсу експресом "Тихоокеанськ — Москва" — останнього бою на території Західної Європи. Безумовно, розповідь має супроводжуватися і власними роздумами старшокласників про ті події, явища, що найбільше захопили, вразили, примусили замислитися, викликали певні сумніви. Говорячи про зміст науково-фантастичного твору, маємо визначити його особливості як літературного жанру.

Оскільки *наукова фантастика* — це література об'єктивного вираження наукових, соціальних і естетичних гіпотез і гіпотетичних ситуацій про минуле, сьогодення і майбутнє; і як жанр художньої літератури характеризується взаємозв'язком двох формально-змістовних планів: наукового і художнього, метою якого є художнє зображення вигаданого фантастичного світу, який існує реально, на підставі ознак *фантастичності, науковості, орієнтації на сучасність і спрямованості у майбутнє*, пропонуємо старшокласникам довести, що роман М. Трублаїні "Глибинний шлях" — науково-фантастичний і пригодницький (розкриття диверсій шпигунів як обов'язкова складова тогочасної популярної літератури).

На попередніх заняттях поняття "наукова фантастика як жанр художньої літератури" розглядалося детально. Під час аналізу "Глибинного шляху" М. Трублаїні старшокласники мають виявити уміння самостійно мислити і характеризувати ознаки жанру. Допомогти у цьому їм зможуть відповіді на запитання,

наприклад:

— Коли почули/прочитали назву твору, могли уявити, про що йтиме мова?

— Які наукові ідеї вас зацікавили?

— Про які хотілося б дізнатися більше, про які посперечатися?

— Які авторські ідеї знайшли втілення в реальному житті, в яких країнах? Що ви про це знаєте?

— Які наукові ідеї М. Трублаїні, на ваш погляд, зорієнтовані на сучасність, а які спрямовані у майбутнє?

І, звичайно, не можна оминати роботу над розкриттям характерних рис створених автором образів, адже, за дослідженнями вчених, і у фантастиці сьогодні головне — людина, а не машини, не винаходи і відкриття. Запропонуйте учням довести слушність думки, що "персонажі фантастики традиційно відрізняються активним характером, неординарними вчинками. Сміливі, сильні, вольові, вони зазвичай по-старомодному благородні [1, с. 170]".

З'ясуємо особливості читацької рецепції старшокласників, їхні перші емоційні враження:

— Від чийого імені ведеться розповідь у романі?

— У ролі якого героя ви хотіли б взяти участь у будівництві глибинного шляху? Чому?

— Разом із яким персонажем ви будували глибинний шлях?

— Кому з героїв твору прагнули допомогти? Чим? Як?

— У дискусію з ким уступали, читаючи твір?

— З ким із героїв роману асоціюєте себе, якщо асоціюєте?

Проведення таких бесід дає змогу невимушеного спілкування між усіма учасниками факультативних занять; розуміння себе й своїх однолітків; усвідомлення того, що уміти читати — означає "бути чутливим до змісту й краси слова, його найтонших відтінків. Тільки той учень "читає", в свідомості якого слово виграє, тріпоче, переливається барвами і мелодіями навколишнього світу. Читання — це віконце, через яке ми бачимо і пізнаємо світ і самих себе" (В. Сухомлинський).

Переконані, що у відповідях будуть звучати імена і прізвища багатьох героїв роману: професора ботаніки Аркадія Михайловича Довгалюка, інженерів Самборського і Макаренка, льотчика Станіслава Дмитровича Шелемехи, молодого вченого Лідії Дмитрівни Шелемехи, академіка Саклактвала, лікаря-хірурга Барабаша, журналіста Олексі Мартиновича Кайдаша, головного редактора "Зорі" Антона Павловича Черняка, школяра із Стародніпровська Тараса Чутя та ін. Усі вони люблять працювати, працювати творчо — досліджувати нові ідеї, експериментувати, винаходити нові методи лікування, будівництва, вирощування садів і лісів, надшвидкісних польотів і рухів, створювати незвичайні сплави, тунелі, стратосферні літаки і летючі фортеці, підземні машини-літостати. Їх об'єднує прагнення удосконалювати людське життя, перетворювати свої фантазії в дійсність. Це те, що розвивав у своїх учнів і тепер найбільше цінує у людях професор ботаніки Довгалюк: "Ви самі колись належали до юних фантастів і знаєте мої симпатії до тих,

хто складає карколомні проекти, бо смілива думка — це те, що найбільше ціную в людях. Підлітки ще не озброєні знаннями, особливо сміливі, хоча мало не завжди їх задуми надто фантастичні, практично нездійсненні. Але не може бути ні великого інженера, ні видатного хіміка, ні славетного лікаря, якщо вони не обдаровані здатністю до фантазування... [5, с. 26]" — саме такими словами закінчує він читання листа від учня 32-ї Стародніпровської середньої школи Тараса Чутя на традиційному для всіх охочих вечорі фантазії.

Поцікавимося, чи люблять фантазувати наші учні, які з їхніх ідей втілюються у житті; які фантазії прагнуть утілити; хто із знайомих цінує їхню здатність до фантазування; чи погоджуються вони з думками професора ботаніки з роману про життєву цінність здатності людини до фантазування.

Роман М. Трублаїні "Глибинний шлях", на нашу думку, дає змогу обговорити досить актуальні сьогодні проблеми. Озвучимо деякі з них:

— "Твір виховує свого читача морально, навчає його простим, але вічним... істинам: людина повинна бути доброю, гуманною, терплячою, благородною, ...". Хто з героїв роману спонукає замислитися над цим?

— "Людство перемагає природу" чи "Не перемагає, а лише пристосовується до неї, до її сил"?

— Яку з актуальних проблем сьогодення допомагають з'ясувати детективні історії сюжету?

— Що з проблематики роману читачі — учасники факультативних занять — висунули б у низку актуальних нині проблем?

— Які хотіли б дослідити й обговорити зі своїми однокласниками? — такі акценти вважаємо досить важливими під час роботи для виявлення і розвитку активної життєвої позиції старшокласників.

Свої роздуми старшокласники можуть оформити письмово, давши відповіді на запитання: "До якої літератури відносите фантастику: чи до розважальної, чи до серйозної, "не глупої, цікавої", чи до пізнавальної? Наголосимо: для аргументів необхідно використати аналіз проблематики роману М. Трублаїні "Глибинний шлях".

Література

1. В мире фантастики : Сборник литературно-критических статей и очерков / Сост. А. Кузнецов. — М. : Молодая гвардия, 1989. — 238[2] с. — ил.

2. Костецкий А. В дорозі вічно молодій... До 80-річчя від дня народження Миколи Трублаїні / Анатолій Костецкий. — Дніпро. — 1987. — №4. — 144 с. — С. 115—118.

3. Логвіненко Н. Українська фантастична проза. Програма факультативного курсу для учнів загальноосвітніх навчальних закладів... / Наталія Логвіненко // Українська література в загальноосвітній школі. — 2010. — №5. — 48 с. — С. 38—46.

4. Токмань Г. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенційно-діалогічна концепція / Токмань Ганна Леонідівна. — К. : Міленіум, 2002. — 320 с. — [Монографія].

5. Трублаїні М. Глибинний шлях: Роман та оповідання. Для серед. шк. віку/ Микола Трублаїні. [Упоряд. Н.В. Кочиної-Трублаїні; Вступ. слово В.С. Брюховецького]; Мал. О.І. Кошеля — К. : Веселка, 1988. — 331 с. : іл.

В статье подаются биографические сведения о Н. Трублаини, предлагаются формы и методы самостоятельного изучения его фантастического романа "Глубинный путь" на факультативных занятиях.

Ключевые слова: научная и приключенческая фантастика, практические занятия, текстуальное изучение; сюжет, композиция, образы романа; способность фантазировать.

N. Logvinenko "Want to be Mykola Trublaini!..". Study of fantastic works of Mykola Trublaini

In the article biographic information is given about M. of Trublaini, forms and methods of independent study are offered him fantastic a novel the "Deep way" on optional employments.

Keywords: science and adventure fiction; practical employments; textual study; subject, composition, offenses, a novel; ability to dream up.